

Tolken är central i patientmötet – men ingen »kulturexpert«

Att kommunicera med tolk är en del av sjukvårdens vardag

SOFIE BÄARNHIELM, med dr, överläkare, enhetschef, Transkulturellt centrum, Stockholms läns landsting
sofie.baarnhielm@sll.se

Förändra tolkens roll från patientmedhjälpare till att bli medlem av hälso- och sjukvårdsteam, fastanställ tolkar i återkommande språk och utbilda vårdpersonal i interkulturell kommunikation. Detta föreslår Nabi Fatahi et al i en artikel i veckans nummer av Läkartidningen. Detta är utmärkta förslag.

Förtjänstfullt lyfter Nabi Fatahi och kollegor fram den centrala betydelsen av att använda professionella tolkar och diskuterar komplexiteten med att tolka mellan språk. De tar upp hur verbala uttryck och kroppsliga gester kan ha olika betydelser och hur språk ibland saknar motsvarande ord och begrepp.

Tolken behöver tolka det meningsbärande i det som sägs och kommuniceras. Trots neutralitet är tolken en person som påverkar såväl kommunikationen som vad som händer i mötet.

När det handlar om tolkning av kulturella traditioner och föreställningar blir tolkens roll mer komplicerad. Tolken, precis som behandlaren, behöver vara uppmärksam på kulturella faktorer betydelse i mötet och ha kunskap om och möjlighet att vid behov lyfta fram detta.

Men steget att ge tolken rollen att stå för kulturkompetens är jag skeptisk till. Över huvud taget är jag kritisk till begreppet kulturkompetens.

Begreppet har fått en viss popularitet, särskilt i Nordamerika, men också alltmer kritik. Kleinman och Benson [1] är kritiska till begreppet, som de menar kan reducera kultur till en teknisk färdighet.

I en diskussion om kulturell psykiatri betonar Lewis-Fernández och Kleinman [2] kulturens betydelse för att tolka omvärlden. De ser kultur

»För att förstå kulturella faktorer kan tolken vara en resurs men ska inte förväntas vara den 'kulturkompetente'.«

Tolken tolkar det meningsbärande i det som sägs och kommuniceras och påverkar därmed såväl kommunikationen som vad som händer i mötet.

Foto: Colourbox

som interaktiv och som något som aktualiseras i mötet mellan människor. Med detta perspektiv behöver kulturella faktorer uppmärksammas och utforskas i det enskilda mötet med patienten.

När en tolk ges rollen att stå för kulturkompetens finns en risk för att, utifrån generaliseringar, tillskriva patienten uppfattningar på grund av grupptillhörighet (även om detta uppenbarligen inte är vad Nabi Fatahi et al avser).

Änna sidan behöver tolkning ske på ett meningsbärande sätt och tolken vara uppmärksam på kulturella aspekter. Änna sidan kan en rollförskjutning mot tolkar som förväntas delge en sorts kulturkompetens leda till att kulturella faktorer betydelse inte utforskas på ett individuellt sätt i det enskilda patientmötet.

En ny yrkesgrupp som kan bidra till förståelse av kulturella aspekter i patientmötet är sk hälsokommunikatörer, som har anställts vid allt flera landsting. De arbetar med folkhälsöarbete och ger medicinsk information på andra

språk. De borde även kunna vara en resurs för att informera om hur tolkar kan användas. I Stockholms läns landsting är hälsokommunikatörerna även en resurs för personal i att få kunskap om kulturella traditioner och sociala sammanhang.

Andra resurser kan användas för att få ökad kunskap om patientens sammanhang och den referensvärld mot vilken patienten tolkar sin sjukdom och lidande.

Nabi Fatahi et al lyfter viktiga frågor om tolkars kompetens och plats och status i sjukvårdsteam samt om själva tolkrollen. Att kommunicera med tolk är en del av sjukvårdens vardag. Kulturella faktorer har betydelse i patientmöten. För att förstå kulturella faktorer kan tolken vara en resurs men ska inte förväntas vara den »kulturkompetente«. Reflexion över kulturella faktorer betydelse blir en uppgift för alla oss som möts.

■ **Potentiella bindningar eller jävsförhållanden:** Inga uppgivna.

REFERENSER

1. Kleinman A, Benson P. Anthropology in the clinic: the problem of cultural competency and how to fix it. *PLoS Med*. 2006;3(10):e294.
2. Lewis-Fernández R, Kleinman A. Cultural psychiatry. Theoretical, clinical, and research issues. *Psychiatr Clin North Am*. 1995;18(3): 433-48.

■ sammanfattat

Stärk tolkens roll i sjukvården. **Utbilda vårdpersonal** i interkulturell kommunikation.

Tolken är en resurs för interkulturell förståelse – men inte en »kulturexpert«.